

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

FEATURES OF FUTURE TEACHERS' PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION UNDER THE CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATION

У статті представлено теоретичний аналіз поняття «компетентність» та «професійна компетентність», «професійна успішність». Представлено аналіз компонентів професійної компетентності – мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-діяльного, комунікативного, морально-етичного складових. Проаналізовано специфіку дистанційного навчання студентів закладів вищої освіти та особливості адаптації всіх учасників освітнього процесу до умов організації навчання в цьому форматі відповідно досліджень сучасних науковців. Виділені категорії населення, для яких пріоритетним є здобуття вищої освіти в дистанційному форматі. Визначені труднощі студентів в умовах дистанційного навчання в закладі вищої освіти. Проаналізовано особливості формування компонентів професійної компетентності майбутніх вчителів – студентів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка під час вивчення дисципліни «Психологія» в умовах дистанційного навчання. Визначено, що у майбутніх вчителів – студентів другого курсу фізико-математичного факультету Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка сформовані здатності до самоаналізу, оцінки ефективності тих чи інших форм організації навчання та можливостей їх удосконалення з метою особистісного та професійного саморозвитку. В результаті дослідження визначено, що у більшості студентів, як результат вивчення дисципліни «Психологія», є усвідомлення, що психологічна освіта є необхідністю життя і психологічна грамотність є складовою психологічної культури особистості, а вільному володінню знаннями сприяє інтерес до професійної діяльності, особистісна мотивація, а також, – оволодіння можливостями практичного застосування здобутих знань та умінь в практичній діяльності. Визначено свідчить про сформованість компонентів професійної компетентності майбутніх вчителів. Представлено, що впровадження інтерактивних методів навчання в процес вивчення навчальної дисципліни «Психологія» впливає на формування професійної компетентності сучасного вчителя.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, компоненти професійної компетентності, професійна успіш-

ність, адаптація, соціально-психологічна адаптація, інтерактивні методи навчання.

The article presents theoretical analysis of the following concepts: "competence", "professional competence", "professional success". Analysis of the following components of professional competence is presented: motivation and value, reflective and active, communicative, moral-ethical. According to the researches of modern scientists the specifics of distance education for higher education institutions students and the peculiarities of all participants of educational process adaptation to the conditions of distance education have been analyzed. The categories of the students for whom higher distance education is a priority are selected. Students' difficulties under the conditions of distance education in higher education institution are identified. The peculiarities of the professional competence components formation of future teachers i.e. students of the Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko in the process of the discipline "Psychology" learning under the conditions of distance education were analyzed. It has been determined that the future teachers i.e. second year students of the Faculty of Physics and Mathematics of the Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko have developed the ability to self-analyze, evaluate the effectiveness of certain forms of educational and opportunities for their improvement for the purpose of personal and professional self-development. As a result of the research, it was determined that the majority of students, in the process of studying the discipline "Psychology", have awareness that psychological education is a necessity of life and psychological literacy is a component of the psychological culture of an individual. Fluency in knowledge facilitated by interest in professional activity, personal motivation, and mastering the possibilities of practical application of acquired knowledge and skills in practical activities is highly important. The mentioned above testifies to the effectiveness of professional competence components formation of future teachers. It is presented that the implementation of interactive methods of instruction in the process of studying the discipline "Psychology" affects the professional competence formation of future teachers. **Key words:** competence, professional competence, professional success, adaptation, social-psychological adaptation, interactive methods of instruction.

УДК 378.147:[373.011.3-051:
005.336.2]:37.018.43
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.2.24>

Пухно С.В.,
канд. психол. наук,
доцент кафедри психології
Навчально-наукового інституту
педагогіки і психології Сумського
державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Постановка проблеми. Підготовка компетентного вчителя є, на сьогодні, пріоритетним завданням системи вищої освіти. Поняття «компетентність» розглядається дослідниками як система знань і наявність досвіду людини в певній галузі діяльності. Цей термін означає здатність людини до виконання завдань професійної діяльності. Крім визначеного, цей термін включає певний спосіб мислення, наявність

системи відповідних норм і цінностей, професійних і громадянських якостей, які, загалом, визначають здатність людини успішно здійснювати як навчально-професійну, так і професійну діяльність. Особливості організації процесу підготовки компетентного вчителя в умовах дистанційного навчання в закладі вищої освіти є на сьогодні актуальними проблемами та потребують продовження досліджень.

Згідно дослідження А. В. Алексєєвої, сучасний етап розвитку суспільства характеризується загостренням професійної конкуренції, що зумовлює актуальність досліджень різних аспектів професійної успішності особистості [1, с. 137]. Мета сучасної системи освіти – підготовка компетентного фахівця, здатного критично мислити, аналізувати значну кількість інформації, конструктивно взаємодіяти, приймати на себе відповідальність, здатного до постійного особистісної і професійного саморозвитку, творчості [3, с. 133]. Серед сучасних досліджень – і дослідження щодо підготовки компетентного фахівця в умовах змішаного та дистанційного навчання. На сьогодні особливе значення набувають питання щодо складових професійної успішності людини як з точки зору соціальних підтверджень професійних здобутків особистості, так і в контексті задоволеності процесом професійної діяльності, творчої самореалізації. Серед цих складових – і особливості організації навчання майбутніх фахівців в закладі вищої освіти, зокрема, – дистанційного навчання. Професійна успішність розглядається в дослідженнях як соціально-особистісний феномен, складовими якого є соціально-зумовлені показники результативності діяльності, серед яких задоволеність працею, творчий підхід, які індивідуальні для кожної людини. Серед вимірів професійної успішності: офіційний професійний статус особистості, рівень соціального визнання професійних досягнень особистості, рівень задоволеності людини процесом професійної діяльності, серед складових якого – натхнення, захопленість працею, відчуття щастя та ін. [1, с. 137]. Професійна успішність розглядається в контексті з поняттям професійної компетентності, що визначається рівнем професійної освіти, розвинутими здібностями людини, мотивацією, творчим ставленням до справи, досвідом. Визначені складові формуються в освітньому процесі підготовки фахівця [7, с. 187]. Таким чином, підготовка компетентного, успішного в професійній діяльності вчителя в умовах дистанційного навчання, займає особливе значення в дослідженнях з проблем вищої школи. Починаючи з 2020 року, проблема психологічної адаптації студентів до умов дистанційного навчання в закладі вищої освіти набуває особливої актуальності і є предметом сучасних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам підготовки компетентного педагога в складних умовах сьогодення присвячені дослідження О. Лаврентєвої, О. М. Лутаєнко, Н. В. Москалюк, І. Проценко, О. Сергійчук, Т. Собченк, В. Ю. Цісарук, І. В. Цісарук, С. Якименко, П. Якименко та багатьох інших. На сьогодні дослідження визначених питань продовжуються.

Згідно О. Сергійчук, під поняття компетентності розуміється інтегрована характеристика

особистості, що характеризує здатність людини розв'язувати проблеми та типові завдання реального життя в різних сферах діяльності на основі застосування системи знань, досвіду та системи цінностей [8, с. 198]. Поняття «професійна компетентність педагога» характеризує потенційні можливості вчителя, що дозволяють ефективно вирішувати завдання педагогічної діяльності. Для здійснення визначеного, педагогу необхідно володіти системою професійних знань, вмінь і бути готовим застосовувати визначене в практичній діяльності. Проблема формування професійної компетентності майбутнього вчителя в педагогічній теорії та практиці на сьогодні є досить актуальною в плані організації підготовки майбутнього педагога [11, с. 188]. В зв'язку з цим особливої уваги потребує організація педагогічної виробничої практики майбутніх вчителів.

В сучасних публікаціях до компонентів професійної компетентності майбутнього педагога дослідниками відносяться наступні: мотиваційно-ціннісний (система цінностей, мотивація студента ЗВО – майбутнього вчителя щодо виконання завдань педагогічної діяльності); когнітивно-технологічний (володіння відповідними знаннями й уміннями їх застосовувати на практиці); комунікативний (сформовані компоненти культури спілкування, конструктивної взаємодії); рефлексивно-діяльнісний (здатність самоаналізу, самооцінювання професійної діяльності, прагнення до самовдосконалення, оволодіння інноваціями); морально-етичний (тактовність, толерантність, доброзичливість, тощо) [4, с. 103-104].

На сьогодні, підготовка майбутнього вчителя відбувається в процесі навчання в ЗВО в умовах змішаної і дистанційної форми організації освітнього процесу. Процес адаптації студентів ЗВО до дистанційного навчання вимагає готовності як викладачів, так і здобувачів вищої освіти. Складність полягає в тому, що для успішності навчання студентів необхідна організація сприятливих умов освітнього процесу в дистанційному режимі, а саме: підготовка дистанційної платформи закладу освіти, можливості неформальної освіти, визначення оптимального рівня співвідношення навантаження для виконання завдань аудиторної і самостійної роботи, налагодження взаємодії між викладачами, представниками адміністрації, кураторами та студентами, надання як здобувачам освіти, так і викладачам консультативної та психологічної підтримки. Дистанційна форма навчання у ЗВО передбачає організацію навчальної програми, переважно, у форматі самостійного навчання студентів.

Труднощі студентів, що навчаються в дистанційному форматі ЗВО, згідно результатів досліджень, пов'язані з самоорганізацією та відповідальністю за саморегуляцію – з розподілом часу

на навчання та відпочинок, виконанням самостійних навчально-дослідницьких завдань, взаємодією з викладачами, можливостями самоосвіти. Організація навчання студентів ЗВО за допомогою віртуального освітнього середовища вимагає врахування зовнішніх та внутрішніх факторів впливу: технічних можливостей, достатність оволодіння комп'ютерними технологіями; відсутність міжособистісного реального спілкування, навички самоорганізації здобувачів освіти. До переваг дистанційного навчання, що підтверджуються результатами досліджень, відносяться наступні: самостійна регуляція навантаження здобувачами освіти, формування навичок самоорганізації, постійна доступність до навчального матеріалу, додаткова самоосвіта [6, с. 106-107].

Дослідники виділяють категорії здобувачів освіти, зацікавлених в дистанційному навчанні, – студенти, що здатні самостійно опанувати навчальні предмети і прагнуть отримати додаткову спеціальність; учні старших класів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), що прагнуть до розширення знань, отримання додаткової інформації, підготовки до вступу до ЗВО; громадяни іноземних держав, що мають бажання навчатися у вітчизняних закладах освіти [2]. Згідно дослідження Н. Самолюк, М. Швець, – головна мета створення системи дистанційної освіти полягає у забезпеченні загальнонаціонального доступу до всіх освітніх ресурсів за допомогою використання сучасних інформаційних технологій. Відповідно, контингент потенційних здобувачів освіти у дистанційному форматі включає військовослужбовців, людей, що територіально віддалені від закладів освіти, жінок у декретній відпустці, людей з особливими освітніми потребами, студентів, що поєднують навчання і роботу, співробітників установ, що прагнуть підвищити кваліфікацію [9, с. 193].

З метою успішності проходження адаптації студентів до умов дистанційного навчання ЗВО, дослідниками рекомендується впровадження постійного моніторингу процесу адаптації здобувачів вищої освіти та їх оцінок складових дистанційної форми навчання з метою своєчасного виявлення труднощів, організація допомоги кураторів у питаннях вирішення проблем студентів, організація роботи психологічної служби ЗВО в підтримці всіх учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання, технічна допомога організації дистанційного освітнього середовища [6, с. 106–107].

Згідно дослідження О. Лутасько, до умов формування професійної компетентності майбутніх педагогів відносяться: спрямованість особистості здобувачів освіти, мотивація оволодіння професійними знаннями, формування компонентів світогляду. Визначене постає основою засвоєння студентами – майбутніми вчителями системи знань, формування вмінь і навичок; розвиток у здобувачів

освіти професійних здібностей, професійно значущих рис особистості. Вказане можливо за умов здійснення індивідуального диференційованого підходу в навчальному процесі [5].

Згідно результатів дослідження Т. Собченко, організація освітнього процесу ЗВО в умовах змішаного навчання в порівнянні з традиційним, надає для здобувачів вищої освіти наступні переваги: широкий вибір форм і засобів навчання; доступ до електронних бібліотек; можливості бути слухачами так званих, «гостьових лекцій» представників професорсько-викладацького складу інших вітчизняних та закордонних ЗВО; оволодіння вміннями використання сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій; здійснення можливостей безперервної освіти; актуалізувати міжпредметні зв'язки; коригування темпу навчання; розвиток професійної мотивації. Перевагами такої форми навчання для викладачів ЗВО є оволодіння освітніми платформами і сервісами для можливостей здійснення взаємодії в онлайн-режимі; взаємонавчання шляхом обговорення проблем освіти на форумах, оперативне отримання методичної допомоги; підвищення кваліфікації; реалізація індивідуального підходу в процесі навчання, тощо [10, с. 284-286].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відповідно до представленого аналізу досліджень сучасників, постає коло питань щодо формування компонентів професійної компетентності майбутніх вчителів (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-технологічного, комунікативного, рефлексивно-діяльнісного, морально-етичного) шляхом впровадження інноваційних методів навчання в умовах дистанційної освіти та визначення їх ефективності здобувачами вищої освіти.

Мета статті полягає у вивченні особливостей формування компонентів професійної компетентності майбутніх вчителів в умовах дистанційного навчання. Для досягнення мети дослідження використано метод комплексного аналізу, теоретичний аналіз джерел, порівняння та систематизації отриманих даних; з метою проведення емпіричної частини дослідження використовувалась авторська анкета-опитувальник, присвячена вивченню оцінки студентами СумДПУ імені А. С. Макаренка організації процесу вивчення навчальних дисциплін «Психологія» в умовах дистанційного навчання та значенні вказаного в процесі формування професійної компетентності майбутніх вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчальна дисципліна «Психологія» є компонентом освітньо-професійних програм підготовки майбутніх вчителів СумДПУ імені А. С. Макаренка, входить до циклу професійної підготовки. Відповідно до програмних положень, вивчення навчальної дисципліни «Психологія» студентами СумДПУ

імені А. С. Макаренка, що навчаються за спеціальностями інформатика, математика, фізика, передбачає формування компетентностей, необхідних для здійснення професійної діяльності. До структури дисципліни входять такі компоненти, як загальна, соціальна та вікова психологія.

Вивчення проблемних питань дисципліни забезпечує формування мотиваційно-ціннісного, когнітивно-технологічного, комунікативного, рефлексивно-діяльнісного, морально-етичного компонентів професійної компетентності майбутнього педагога. Вважаємо, що формування визначених компонентів професійної компетентності майбутніх вчителів залежать від організації процесу вивчення навчальної дисципліни, зокрема, – впровадження інтерактивних методів навчання, серед яких – «мозковий штурм», «вільний мікрофон», «акваріум», «прес-конференція», проведення соціально-психологічних тренінгів, тощо.

З метою вивчення особливостей формування компонентів професійної компетентності майбутніх вчителів в умовах дистанційного навчання під час вивчення дисципліни «Психологія», було організовано і проведено дослідження на основі авторської анкети-опитувальника. В дослідженні приймали участь студенти II курсу фізико-математичного факультету СумДПУ імені А. С. Макаренка, які на I курсі вивчали дисципліну «Психологія», в III семестрі II курсу виконували курсову роботу з психології.

В результаті аналізу даних визначено наступне. На питання, які теми навчальної дисципліни «Психологія» студенти вважають необхідними в зв'язку з можливістю використання знань під час навчання у закладі вищої освіти з метою особистісного розвитку, 50% учасників опитування – студентів фізико-математичного факультету визначили теми загальної психології, 18,8% – теми розділів соціальної психології, 31,3% визначили для себе всі теми дисципліни важливими.

На питання, які теми навчальної дисципліни «Психологія» студенти вважають пріоритетними в зв'язку з необхідністю використання знань в подальшій професійній діяльності, то 56,3% студентів визначили всі теми, 31,3% – теми соціальної психології, 12,5% теми розділів вікової психології. 81,3% опитаних студентів вважають, що психологічна просвіта є необхідністю сучасного життя і психологічна грамотність є обов'язковою для кожної людини, 18,8% студентів зазначили, що психологічні знання потрібні виключно для виконання завдань професійної діяльності.

На питання, який тип лекції є найбільш ефективним в процесі вивчення навчальної дисципліни «Психологія», то більшість здобувачів вищої освіти – 56,3% вважають лекції-візуалізації, вказали пріоритетними в цьому питанні інформаційні лекції 18,8% і така ж кількість опитуваних (18,8%) визнали

проблемі лекції. Форму викладання лекційного матеріалу з елементами дискусії найбільш ефективно вважають більшість студентів фізико-математичного факультету – 56,3%. Що ж до питання, які методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності є найбільш ефективними в процесі вивчення навчальної дисципліни «Психологія», то 56,3% студентів вказали організацію і проведення дискусій – розкриття протиріч відповідно проблемним питанням теми у ході заняття, їх обговорення з аудиторією, 25% студентів вважають впровадження ігрових технологій, 12,5% – перегляд наукових відео, 6,3% – робота в групах над виконанням самостійних навчально-дослідних завдань.

Що ж до визначення студентами, які завдання для виконання самостійної роботи, з їх точки зору, найбільш ефективні в процесі вивчення навчальної дисципліни «Психологія», то 25% студентів вказали роботу в групах над виконанням самостійних навчально-дослідницьких завдань, 56,3% – виконання тестових завдань, 12,5% – виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, 6,3% – самостійні письмові роботи за темами дисципліни. 56,3% студентів найбільш ефективними методами контролю вважають тестові завдання, 25% опитаних – взаємоконтроль, 12,5% – самоконтроль, 6,3% – контроль знань викладачем.

Стосовно питання, що, з точки зору студентів, передусім сприяє вільному володінню знаннями з навчальної дисципліни «Психологія», то 53,3% майбутніх вчителів визначають пріоритет – інтерес до професійної діяльності, особистісна мотивація. 31,3% студентів вважає, що вільному володінню знаннями з навчальної дисципліни «Психологія» сприяє оволодіння можливостями практичного застосування здобутих знань та умінь в практичній діяльності. 6,3% учасників опитування зазначили, що вільному володінню знаннями з вказаної дисципліни сприяють постійна самостійна робота та систематичне виконання завдань і 6,3% студентів – впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес.

В результаті опитування визначено, що 62,5% студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Психологія» проводили системну аналітичну роботу щодо сучасних публікацій у наукових психологічних журналах або збірках наукових конференцій.

Серед труднощів вивчення навчальної дисципліни «Психологія», то 50% студентів визначили труднощі самоорганізації в процесі виконання навчальних завдань, 25% студентів вказали на труднощі технічного характеру, 12,5% студентів визначили труднощі сприймання і аналізу матеріалу в зв'язку недостатністю базових знань, 6,3% зазначили недостатність розуміння використання здобутих знань на практиці, 6,3% – складності пояснення матеріалу викладачем.

Відповідно питання щодо рекомендацій, які могли б надати здобувачі знань для ефективності процесу вивчення навчальної дисципліни «Психологія» в дистанційному форматі, то 93,8% студентів вказали на необхідність активізації впровадження інтерактивних методів навчання, 6,3% студентів вважають необхідним активізацію самостійної навчально-дослідницької роботи студентів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Представлена складова емпіричної частини дослідження свідчить про сформованість рефлексивно-діяльничого компоненту професійної компетентності майбутніх вчителів – студентів фізико-математичного факультету СумДПУ імені А. С. Макаренка, а саме, – здатності до самоаналізу здобутків вивчення навчальної дисципліни «Психологія», оцінки ефективності тих чи інших форм організації навчання та можливостей їх удосконалення з метою особистісного та професійного саморозвитку. Це підтверджується і тим, що згідно даним дослідження, студенти, на основі отриманих психологічних знань, розуміють необхідність пошуку новітньої інформації стосовно актуальних проблем психології і здійснюють аналітичну роботу щодо сучасних публікацій наукових психологічних журналів та збірок наукових конференцій. В результаті дослідження визначено, що у більшості студентів, як результат вивчення дисципліни «Психологія», є усвідомлення того, що психологічна просвіта є необхідністю сучасного життя і психологічна грамотність є складовою психологічної культури особистості. З точки зору більшості учасників опитування, вільному володінню знаннями з навчальної дисципліни «Психологія» сприяє інтерес до професійної діяльності, особистісна мотивація, а також, – оволодіння можливостями практичного застосування здобутих знань та умінь в практичній діяльності, що свідчить про сформованість мотиваційно-ціннісного компоненту професійної компетентності майбутніх вчителів.

Згідно результатам дослідження Г. О. Корінної, завдання закладу вищої освіти – підготовка кваліфікованих педагогів, готових до виконання завдань професійної діяльності, професійного і особистісного саморозвитку, професійної та соціальної мобільності. Сучасний педагог повинен володіти вміннями швидкого пошуку необхідної інформації, аналізу джерел та змісту інформації, володіти прогностичними функціями, ефективно діяти на основі практичного досвіду, володіти комплексом професійних якостей [4, с. 105].

Згідно дослідження С. Якименко, П. Якименко, метою виховання молоді у закладі вищої освіти є підготовка особистості, здатної до самореалізації як громадянина, професіонала, носія цінностей національної культури. Вказаному сприяють впровадження в освітній процес інноваційних педагогічних технологій, – це, зокрема, соціальні проекти

з різноманітної тематики, позанавчальні заняття, що містять екскурсії, екологічні походи, фестивалі, тощо [12, с. 206]. Актуальною є на сьогодні волонтерська діяльність студентів ЗВО. Визначене ефективно позначається на формуванні мотиваційно-ціннісного, комунікативного, морально-етичного складових професійної компетентності майбутніх вчителів, їх здібностей та досвіду, можливостей особистісної самореалізації.

Результати проведеного дослідження свідчать, що від впровадження в процесі вивчення студентами фізико-математичного факультету СумДПУ імені А. С. Макаренка навчальної дисципліни «Психологія» інтерактивних методів навчання («мозковий штурм», «вільний мікрофон», «акваріум», «прес-конференції», тощо), тренінгових програм, роботи в групах та публічної презентації результатів дослідження, залежить ефективність формування складових професійної компетентності майбутніх вчителів. Оскільки для ефективності процесу вивчення навчальної дисципліни «Психологія» студенти зазначили необхідність активізації впровадження інтерактивних методів навчання, то методичні розробки організації освітнього процесу з врахуванням вказаного та технічні можливості їх реалізації в умовах дистанційного навчання постають перспективою подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексєєва А. В. Феномен професійної успішності особистості: психологічний вимір. *Габітус*. 2022. Випуск 38. С. 136–141.
2. Андрущенко В. П., Кудін А. П. Засоби дистанційного електронного навчання і педагогічні технології. *Вісник академії дистанційної освіти*. 2004. № 2. С. 2–5. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/5652>
3. Бакаленко О. А. Психологічна компетентність як ключова компетентність сучасного фахівця. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. 2018. Випуск 58. 2018. С. 132–138.
4. Корінна Г. О. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів в умовах закладів вищої освіти. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. № 17–18. С. 100–106.
5. Лутаєнко О. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах сучасної освіти: теоретичні аспекти. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2304/1/O_Lutayenko_G1.pdf (дата звернення: 24.01.2021).
6. Міляєва В. Р., Свищ Н. М. До проблеми психологічної адаптації здобувачів вищої освіти першого року навчання до умов дистанційного навчання (на прикладі Ізмаїльського державного гуманітарного університету). *Габітус*. 2022. Випуск 38. С. 102–107.
7. Проценко І. Аналіз проблеми формування професійної компетентності вчителя нової української школи. *Інноватика у вихованні*. 2021. Випуск 13. Том 1. С. 184–191.
8. Сергійчук О. Професійна компетентність майбутнього учителя у системі підготовки до педагогіч-

ної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4(2). С. 198–206.

9. Самолюк Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.1. С. 193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_50.

10. Собченко Тетяна. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах змішаного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Том 5. С. 282-287.

11. Цісарук В. Ю., Цісарук І. В. Проблема формування професійної компетентності майбутнього вчителя в педагогічній теорії та практиці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Випуск 83. 2021. С. 188–191.

12. Якименко С., Якименко П. Професійна компетентність майбутнього вчителя як загальна умова його педагогічної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4 (Ч. 1). С. 205–211.